

Nestátní nezisková organizace

Nestátní nezisková organizace či **nevládní nezisková organizace** (zkratka **NNO** nebo **NGO** z anglického *Non-Governmental Organization*) je nezisková organizace, která není zřizovaná státem a na státu je nezávislá (anglický termín *Non-Governmental Organization* vyjadřuje, že organizace není zřízena ani lokální či regionální veřejnou správou – *local government*), která je určena k obecně prospěšné činnosti nebo k neziskové činnosti pro soukromý prospěch. Světová banka považuje za nevládní neziskové organizace kromě nevládních univerzit a výzkumných pracovišť především organizace, jejichž aktivity „zmírňují utrpení, podporují zájmy chudých, chrání životní prostředí, poskytují základní sociální služby nebo vedou k rozvoji komunit“.

Nestátní nezisková organizace není v České republice oficiální právní termín ani právní forma či status právnické osoby, ale jde o termín již do značné míry ustálený ve společensko-ekonomických textech, sebeoznačení organizací i praxi veřejné správy.

Znaky NNO

NNO jsou právnickými osobami soukromého práva a patří mezi formalizované struktury občanské společnosti. Typické NNO naplňují znaky mezinárodně sdílené definice NNO, jejímiž autory jsou americký sociolog L. M. Salamon a německý sociolog H. K. Anheier:

- ✦ **Organizovanost** (stálá, formalizovaná struktura)
- ✦ Soukromý charakter a nezávislost na státu (soukromoprávnost)
- ✦ **Nerozdělování zisku** (mezi členy a rozhodující osoby)
- ✦ **Samosprávnost** (vnitřní struktura)
- ✦ **Dobrovolnost** (ve smyslu „s účastí dobrovolníků“)

Dělení NNO

Právní formy NNO

Vymezení NNO, zpracované Radou vlády pro nestátní neziskové organizace a používané pro účely této státní politiky, vychází z právních forem typických pro NNO. Toto vymezení nepolemizuje s mezinárodním vymezením, ale zužuje okruh právních forem, které ji naplňují. Podle této definice jsou za NNO považovány tyto právní formy soukromého práva:

- ✦ **Spolky a pobočné spolky** (nově podle NOZ § 214–302), dříve občanská sdružení a jejich organizační jednotky (podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů),
- ✦ **Nadace a nadační fondy** (dříve podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, nyní podle § 306–401 NOZ),
- ✦ **Úcelová zařízení církví**, zřizované církvemi a náboženskými společnostmi podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, v platném znění; dříve Církevní právnické osoby,
- ✦ **Obecně prospěšné společnosti** podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech (nyní již zrušeného; existující obecně prospěšné společnosti však podle něj stále fungují),
- ✦ **Ústavy** (podle § 402–418 NOZ),
- ✦ **Školské právnické osoby**, registrované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a zahrnující ve významné převaze také církevní školy.

Dělení NNO podle funkcí

Podle funkce můžeme rozdělit NNO do čtyřech skupin:

- ✦ **Servisní NNO** poskytují přímé služby svým klientům, tedy přímo řeší veřejné problémy. Typicky do této skupiny patří NNO poskytující sociální služby, NNO v oblasti zdravotnictví a sociálního začleňování nebo v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Jde většinou o nečlenské NNO, které usilují o svoji profesionalizaci nebo jí již dosáhly. Servisní a advokační funkce NNO často v jednotlivém případě splývají,

tedy konkrétní NNO plní obě uvedené funkce zároveň, a to v určitém poměru svých činností.

- ✦ **Advokační NNO** bojují za práva vymezených skupin či vybraných veřejných zájmů. Jejich činnost spočívá v prosazování změn nebo naopak bránění změnám vůči veřejným nebo soukromým institucím. Mají významnou roli v prosazování principu rovnosti a nediskriminace, v ochraně menšinových zájmů a veřejného zájmu, jako je ochrana zdraví, životního prostředí nebo práv spotřebitelů. Tyto NNO jsou z hlediska struktury jak členskými organizacemi (občanská sdružení, nyní spolky), tak nečlenskými (obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy).
- ✦ **Filantropické NNO** podporují finančně i hmotně veřejně prospěšné aktivity. Typicky se jedná o nadace a nadační fondy.
- ✦ **Zájmové NNO** jsou vůbec nejpočetnější skupinou NNO v českém neziskovém sektoru. Zaměřují se na organizování zájmové činnosti buď výhradně pro své členy, nebo s přesahem do širší veřejnosti, kdy se jejich aktivity blíží službám poskytovaným určitým skupinám. Typicky do této skupiny patří NNO v oblasti sportu a kultury či tradiční venkovské zájmové spolky (například Sokol, včelařské svazy, dobrovolní hasiči, apod.). Zájmové NNO jsou postaveny výhradně na členském principu.

Další pojetí NNO

Doslovně vzato, nevládními neziskovými organizacemi jsou též některé veřejné subjekty zřizované územními samosprávnými celky, v Česku tedy kraji, obcemi nebo samosprávnými částmi obcí, ve formě příspěvkové organizace, veřejnoprávního sdružení apod. Protože však slovo „nestátní“ či „nevládní“ je kalkem anglického slova „non-government“, které znamená, že organizace není zřízena nejen státem, ale ani lokálním governmentem, tedy lokálním veřejnoprávním subjektem (např. obcí, krajem, zemí, župou atd.), obecní či krajské neziskové organizace se obvykle mezi nevládní nepočítají.

NNO v Česku

V Česku mají v souvislosti s pojmem NGO publicitu zejména ekologické organizace (například Greenpeace, Hnutí Duha, Děti Země), lidskoprávní organizace (například česká pobočka Amnesty International, Liga lidských práv) a také organizace starající se o potřebné, mentálně postižené, seniory atd. (např. Charita Česká republika, Diakonie ČCE, Naděje). Problematika existence, činnosti a financování (fundraising) nestátních neziskových organizací („neziskového sektoru“) je v České republice monitorována Informačním centrem neziskových organizací (ICN), o. p. s. Registrace nevládních neziskových organizací a státní dozor nad nimi přísluší podle jejich typu státním orgánům, zejména příslušným ministerstvům nebo rejstříkovým soudům.

Financování NNO

Finanční zdroje neziskových organizací tvoří zejména výnosy z vlastní a doplňkové činnosti, z prodeje či pronájmu majetku, z reklam, darů, dědictví a sponzoringu, od pojišťoven a fondů, z úroků, sbírek, tombol, loterií, daňových úlev a u některých NNO z veřejných rozpočtů, např. ve formě příspěvků, dotací. Podle každoroční zprávy Centra pro výzkum neziskového sektoru mířila v roce 2016 ze státního rozpočtu třetina dotací organizacím zaměřujícím se na sport a tělovýchovu, necelých 40 % do oblasti sociálních věcí a politiky zaměstnanosti, asi 15 % na podporu vzdělávacích projektů.

Podmínkou hospodaření neziskových organizací je důsledná a podle závazných předpisů vedená účetní evidence výnosů a nákladů, aktiv a pasiv, toku finančních prostředků, zdanění příjmů, majetku a služeb. Za tímto účelem se vyžaduje znalost účetních a daňových předpisů, schopnost připravit účetní doklady a zavedení dokonalého systému pracování kalkulací nákladů. Výsledky hospodaření neziskových organizací podléhají veřejné kontrole. Podrobná finanční zpráva je ověřována nezávislým certifikovaným auditorem.

Dobrovolnictví v NNO

Do práce neziskových organizací poskytuje široké pole pro zapojení formálních dobrovolníků, kteří aktivně podílí na jejím chodu. Dobrovolnická práce činnost organizace zlevňuje. Podle údajů neziskových institucí odpracovalo v roce 2014 zhruba 920 000 dobrovolníků asi 45,6 mil. hodin, což odpovídá mzdě asi 5,8 mld. Kč.

Počet NNO

V dubnu 2017 bylo v České republice registrováno celkem 129 947 nestátních neziskových organizací, z toho 515 nadací, 1670 nadačních fondů, 2774 obecně prospěšných společností, 752 zapsaných ústavů, 4171 církevních organizací, 93 651 spolků a 26 414 pobočných spolků.

Celkový počet všech neziskových institucí dosáhl v roce 2015 čísla 132 953. Neziskové instituce tvořily podíl 2% na zaměstnanosti v ČR.

Nezisková organizace

Nezisková nstitute nebo **organizace** je organizace (právnícká osoba), která nevytváří zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce nebo zakladatele. Zisk sice může vytvořit, ale musí ho zase vložit zpět do rozvoje organizace a plnění jejího poslání. Neziskové organizace tedy nejsou obchodní společností ani jiným podnikatelským subjektem. Zakládají se za účelem uspokojení konkrétních potřeb občanů a komunit. Prostor pro neziskové organizace je proto značně široký, patří sem jak různé organizační složky státu, občanská sdružení a spolky nebo i neziskové organizace typu obchodních společností (družstva, společenství vlastníků jednotek).

Dělení neziskových organizací

V praxi rozlišujeme nejčastěji rozdělení na dvě hlavní skupiny neziskových organizací:

Nestátní (nevládní) neziskové organizace (NNO). První slovo označení je kalkem anglického slova „non-governmental“, které znamená, že organizace není zřízena nejen státem, ale ani lokálním governmentem, tedy lokálním veřejnoprávním subjektem (např. obcí, krajem, zemí, župou atd.). V politickém kontextu se používá zejména pro občanská sdružení aktivně zasahující do veřejných záležitostí, ale zahrnuje samozřejmě i občanská sdružení (spolky) sloužící k soukromé realizaci skupinových zájmů a krom občanských sdružení i další nepodnikatelské právní formy, například obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, církve a jiné náboženské společnosti atd. příspěvkové organizace státu a jiných veřejnoprávních korporací (obcí, krajů atd.)

Další dělení

Neziskové organizace můžeme dělit také podle dalších kritérií:

- 1) Kritérium zakladatele

- a) *veřejnoprávní organizace* - organizace založené veřejnou, tj. státní správou nebo samosprávou, např. příspěvkové organizace
 - b) *soukromoprávní organizace* - organizace založené soukromou fyzickou nebo právnickou osobou, např. spolky, nadace, účelová zařízení v církvi
 - c) *veřejnoprávní instituce* - organizace, kde je výkon veřejné služby dán jako povinnost ze zákona, např. veřejná vysoká škola)
- 2) Kritérium globálního charakteru poslání
- a) *veřejně prospěšné organizace* - jsou založeny za účelem produkce veřejných a smíšených statků uspokojujících potřeby veřejnosti, např. ekologie, zdravotnictví, vzdělávání apod.
 - b) *vzájemně prospěšné organizace* - jsou založeny za účelem vzájemné podpory skupin občanů, které jsou spjaty společným zájmem. Jejich posláním je uspokojování vlastních zájmů, které jsou však ve vztahu ke společnosti korektní a neodporují zájmům druhých občanů. Jde např. o aktivity v oblasti kultury, realizaci profesních zájmů, ochranu zájmů určitých skupin apod.
- 3) Kritérium financování
- a) *organizace financované zcela z veřejných rozpočtů* (organizační složky státu a územních celků)
 - b) *organizace financované zčásti z veřejných rozpočtů*, které mají na příspěvek legislativní nárok (příspěvkové organizace, vybrané spolky, politické strany a hnutí)
 - c) *organizace financované z různých zdrojů*, z darů, sbírek, sponzoringu, grantů, vlastní činnosti apod.
 - d) *organizace financované zejména ze svých vlastních příjmů*

Počet neziskových organizací

Celkový počet všech neziskových institucí dosáhl v České republice v roce 2018 čísla 141 814, v roce 2019 se jejich počet zvýšil na 150 162.

Nestátních neziskových organizací bylo v dubnu 2017 bylo v České republice registrováno celkem 26 414.

Zdroj: www.wikipedia.cz

Neziskovky a dárcovství

Každý čtvrtý Čech daruje peníze, dobrovolnictví lidé přenechávají neziskovkám

Loni darovala peníze více než čtvrtina Čechů. Svůj volný čas ale dobročinným účelům věnovalo jen 19 % lidí. To odpovídá trendu ve vyspělých zemích, kde převažující formu pomoci ostatním tvoří právě finanční dary. Naopak v chudších zemích se lidé věnují spíše dobrovolnictví. To na sebe ve vyspělých zemích berou neziskové organizace. Potvrzují to i data univerzity z americké Indiany, která hodnotila prostředí pro fungování prospěšných organizací ve světě. Ve vyspělých zemích je prostředí pro neziskové organizace přívětivější a univerzita je často hodnotila maximálním počtem 5 bodů. Česko za nimi zaostává, bylo totiž ohodnoceno 3,7 body.

V roce 2020 téměř každý druhý Čech pomohl neznámému člověku. V rámci Světového indexu velkorysosti (World Giving Index) se tak vyjádřilo 45 % Čechů. Více než 25 % lidí pak darovalo peníze charitě a 19 % oslovených dobrovolničilo. Ve světovém měřítku ale za ostatními zeměmi Česko spíše zaostává. Ve zmíněném žebříčku totiž skončilo na 88. místě ze 114 zemí. Níže se ale umístily i mnohé vyspělé státy. Třeba Švýcarsko obsadilo 97. místo. Naopak na předních místech jsou často rozvojové země, například druhá je Keňa a třetí Nigérie.

V chudších zemích lidé darují svůj čas, v bohatších peníze

Co různé země rozděluje, nemusí být ani tak míra pomoci, jako spíše její forma. Například v chudších zemích lidé více darují svůj čas a dobrovolničí, zatímco v bohatších zemích darují spíše peníze. Tomu nasvědčují i data platformy Darujme, podle níž dlouhodobě roste částka, kterou Češi přispívají. Zatímco v roce 2014 přes platformu poslali 11,6 milionu Kč, v roce 2020 to již bylo 232 milionů Kč. Lidé navíc pomalu přecházejí od jednorázových

darů k darům pravidelným. V roce 2014 pravidelné dary tvořily jen 12 % z veškerých darů, o šest let později to už ale bylo 23 %.

V dárcovství se také čím dál více uplatňují nové technologie. Vznikají specializované dárcovské platformy jako právě Darujme, nadace využívají QR kódy pro usnadnění platby a lidé také mohou na různých místech darovat peníze skrze samoobslužný platební terminál. Například Česká spořitelna nabídla dobročinným organizacím, nemocnicím, ale třeba i církvím takzvaný donátorský totem. V něm si lidé jednoduše navolí požadovanou částku a pak ji bezkontaktně kartou darují. Jeden z těchto prvních totemů umístila v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Neratově, kde se díky němu na provoz kostela za první měsíc vybralo přes 180 tisíc korun, což je sedmkrát více než normálně. „Jsme pyšní na to, že jsme úplně první velkou bankou na trhu, která dokáže klientům z veřejného a neziskového sektoru totem připravit na míru. Platební terminál totiž vyniká jednoduchým a intuitivním ovládáním, umožňuje tisknout účtenku a poskytuje dokonalý přehled o transakcích a jejich správu na webovém portálu,” říká Petr Chlupáč, bankovní poradce pro veřejný sektor v České spořitelně, a pokračuje: „Totem mohou využívat nejen neziskovky, ale i například nemocnice pro výběr regulačních poplatků nebo úřady pro platby správních poplatků.” Na platebním řešení spolupracuje Spořitelna se společností Global Payments, zařízení dodává firma Telmax.

Dobrovolnictví z povolání

Ve vyspělých zemích se z dobrovolníků stávají profesionálové. Díky tomu je péče na vyšší úrovni, protože se v ní mohou postupně zdokonalovat. V mnoha oblastech pak pomoc přechází z řad jednotlivců na instituce a organizace. Zatímco tedy míra dobrovolné neplacené práce se mezi státy obecně liší, poměr ekonomicky aktivního obyvatelstva zaměstnaného v neziskovém sektoru je ve vyspělých státech zpravidla vyšší. Neziskovky například sdružují dobrovolné hasiče, psychology, sociální pracovníky a také dobrovolníky pomáhající lidem v těžkých životních situacích. Mezi neziskové organizace patří ale také zájmové spolky jako třeba Sokol či Skaut.

Neziskovky v Česku

Podle kampaně Taková jsme bylo v Česku v roce 2018 registrováno 141 814 neziskových organizací. Z téměř 84 % je tvořily spolky, přičemž nejpočetnějším byli dobrovolní hasiči, kteří jsou zároveň jednou z neziskovek s nejstarší tradicí u nás. „Historie Sdružení dobrovolných hasičů se datuje do roku 1864, kdy byl založen první sbor. Od té doby se počet našich členů rozrostl na 363 000. Naše činnost spočívá především ve vyhledávání a vychovávání členů hasičských jednotek a v udržování a rozvoji společenského, kulturního i sportovního života v obcích. V mnoha obcích jsme jedinou hybnou silou veřejného života,“ říká tisková mluvčí Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska Irena Špačková. Kromě této spolkové činnosti se ale členové věnují i dobrovolnictví, pokud si to situace vyžádá. „V době pandemie naši členové i celé dobrovolnické skupiny včetně dětí a mládeže pomáhali všude tam, kde bylo potřeba lidské pomoci,“ dodává Špačková. Druhým co do členů největším spolkem je Fotbalová asociace ČR, v níž je zaregistrováno přes 330 000 hráčů a 3 500 fotbalových klubů. Do neziskovek nepatří ale jen spolky, jsou mezi nimi i odbory, obecně prospěšné společnosti, nadace a také církve a politické strany a hnutí.

O neziskovém sektoru kolují ve společnosti různé mýty. Právě tyto nepřesnosti se snaží uvést na pravou míru kampaň Taková jsme. „Snažíme se vyvrátit některé mylné představy, například o tom, že v neziskovkách se nebere plat, i když je to práce jako každá jiná,“ říká zástupce kampaně Jan Gregar. „V tomhle směru je asi obecně známo, že v nezisku se pracuje spíš kvůli myšlence, než kvůli výdělku peněz. Ale zajistit sebe nebo rodinu musí každý. Jiným předsudek je třeba vnímání, nebo spíš nevnímání rozdílu mezi firmou, která může rozdělovat zisk, a neziskovkou, která případný zisk vždy investuje zpět do své činnosti,“ doplňuje Gregar. Pokud jde o financování českých neziskových organizací, zhruba třetinu zdroje jejich rozpočtu tvoří veřejné zdroje a další třetinu vlastní zdroje neziskovek. Zbývá třetina se pak skládá z tuzemských a zahraničních darů a také z dobrovolnické práce.

Neziskovky ve světě

Přesun péče pod profesionální organizace potvrzují i data univerzity v Indianě. Ta s pomocí místních odborníků ohodnotila podmínky pro činnost společensky prospěšných organizací v různých zemích a vypočítala pro každou zemi index. Z jejich čísel vyplývá, že vstřícnější prostředí k neziskovým a jiným filantropickým organizacím je právě ve vyspělých státech, a to zejména v těch západních. Česko za nimi nicméně spíše zaostává. Univerzita ho ohodnotila 3,7 bodu z možných 5 bodů. Oproti tomu například Německo nebo Francie získaly 4,7 bodu. Důvodem nízkého hodnocení podmínek v Česku je mimo jiné nálada ve společnosti a politická situace. Obecně v postsocialistických zemích nemají neziskové organizace dobrou pověst a někde se začíná objevovat nepřátelství vůči nim i na politické úrovni. Nejméně přívětivé podmínky pro společensky prospěšné organizace jsou pak v Číně, Turecku a Bělorusku – v těchto zemích byly vždy ohodnoceny méně než třemi body.

Do podmínek pro činnost společensky prospěšných organizací spadají také legislativní a daňové regulace. Mnohé země se snaží tyto organizace zvýhodňovat a motivovat lidi k jejich podpoře. Například v Itálii, kde mají neziskové organizace tradiční podporu, je mohou finanční instituce podpořit skrze takzvané milostivé dluhopisy (titoli di solidarietà). Lidé do těchto dluhopisů mohou investovat, čímž finančně podpoří neziskové organizace, a finanční instituce jsou osvobozené od poplatků z vedení těchto dluhopisů. Některé země se také snaží motivovat k darování peněz společensky prospěšným organizacím skrze daňové úlevy. Mezi nejštedřejší země v tomto smyslu patří Francie, kde si může dárcé z daňového základu odečíst 66–75 % daru. V České republice si lze sice odečíst 100 % daru, nicméně celkově odečtená částka nesmí přesáhnout 15 % daňového základu, zatímco ve Francii lze tuto slevu uplatnit až do 20 % daňového základu.

Zdroj: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/166-neziskovky-a-darcovstvi/>

NESTÁTNÍ NEZISKOVÁ ORGANIZACE	1
Znaky NNO	1
Dělení NNO	2
Právní formy NNO	2
Dělení NNO podle funkcí	2
Další pojetí NNO	3
NNO v Česku	4
Financování NNO	4
Dobrovolnictví v NNO	5
Počet NNO	5
NEZISKOVÁ ORGANIZACE	6
Dělení neziskových organizací	6
Další dělení	6
Počet neziskových organizací	7
NEZISKOVKY A DÁRCOVSTVÍ	9
Každý čtvrtý Čech daruje peníze, dobrovolnictví lidé přenechávají	
neziskovkám	9
V chudších zemích lidé darují svůj čas, v bohatších peníze	9
Dobrovolnictví z povolání	10
Neziskovky v Česku	11
Neziskovky ve světě	12